

یهود و ایرانیان یهودی

<http://www.iranjewish.com/yahood%20Iran.htm>

یهودیان، بنی اسرائیل یا کلیمیان در لفظ ایرانی، پیروان دین یهود و شریعت ابلاغ شده (تورات) از خداوند به حضرت موسی (در حدود ۳۳۰۰ سال پیش) هستند. پس از درگذشت حضرت موسی، جانشین وی، یهوشوع، بنی اسرائیل را به سرزمین مقدس وارد کرد و تا زمان ویرانی دومین معبد بیت المقدس در اورشلیم (حدود سال ۷۰ میلادی)، ۵۵ تن از انبیای بنی اسرائیل به هدایت و ارشاد پیروان این دین پرداختند.

جمعیت کنونی یهودیان جهان حدود ۱۳ میلیون نفر است که اکثریت آنها به ترتیب در آمریکا، اسرائیل، روسیه و کشورهای اروپایی سکونت دارند و جوامع متعددی از یهودیان نیز در سایر کشورها، از جمله ایران حضور دارند. سابقه حضور یهودیان در ایران به حدود ۲۷۰۰ سال پیش باز می‌گردد و بسیاری از اماکن مقدس و تاریخی آنها در این کشور قرار دارند که آرامگاه انبیای بنی اسرائیل مانند حضرت دانیال نبی در شوش، استرومردخای در همدان و حضرت حبقوق نبی در تویسرکان از این جمله اند. نیز آرامگاه‌های چندین تن از علمای برجسته یهودی - هاراو اورشرگاد در یزد و حاخام ملا مشه هلوی (Moshe-Ha-Lavi) « در کاشان - در ایران قرار داشته و مورد احترام مسلمانان نیز هستند.

با تشکیل مجلس شورای ملی در دوران مشروطیت، اقلیت‌های دینی از کرسی نمایندگی برخوردار شدند و کلیمیان تا به امروز در همه دوره‌ها دارای نماینده بوده‌اند. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در مجلس خبرگان قانون اساسی نیز نماینده کلیمیان ایران حضور فعال داشت. کلیمیان طبق قانون اساسی دارای یک نماینده در مجلس شورای اسلامی هستند. فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و شرعی جامعه کلیمی حول سه محور مرجع دینی کلیمیان، نماینده کلیمیان در مجلس شورای اسلامی و هیئت مدیره انجمن کلیمیان تهران متمرکز است. هرگونه اعلام موضع یا پیگیری مسائل حقوقی، سیاسی و اجتماعی جامعه کلیمی از طریق نهادهای مذکور صورت می‌گیرد.

هم اکنون این جامعه دارای کنیسا (کنیسه)های متعدد، مدارس خاص، مجتمع‌های فرهنگی، سازمان‌های جوانان، دانشجویان و بانوان، سرای سالمندان، کتابخانه مرکزی، تالار اجتماعات و فروشگاه‌های مواد گوشتی طبق شرع یهود در مناطق و شهرهای یهودی نشین می‌باشد. اطلاع رسانی و نشر آثار فرهنگ یهودی به صورت کتب و نشریات متعدد با افت و خیز، همواره جریان داشته و پس از انقلاب علاوه بر بولتن‌های داخلی دوره‌ای، نشریه تموز (تا سال ۱۳۶۸) و ماهنامه إفقینا (ارگان انجمن کلیمیان از سال ۱۳۷۸) عهده دار این امر بوده‌اند. کلیمیان تهران، فعالیت‌های ورزشی خود را در قالب باشگاه ورزشی گیور انجام می‌دهند. این باشگاه متولی کلاسهای ورزشی و مسابقات داخلی و نیز مسابقات بین اقلیت‌های مذهبی بوده و از همکاری مربیان کلیمی و غیر کلیمی بهره می‌برد. سازمان بانوان یهود نیز در زمینه ورزش بانوان با این باشگاه همکاری دارد. کانون خیرخواه از دیگر نهادهای خیریه جامعه کلیمی است که مهمترین فعالیت آن، اداره بیمارستان دکتر سپهر در جنوب شهر تهران است که به ارائه خدمات به کلیه شهروندان مشغول است. هزینه اداره این بیمارستان عمدتاً توسط خیرین کلیمی تامین می‌شود.

لیمیان تهران، مدارس متعددی از گذشته احداث و بهره برداری نموده‌اند که در سالهای اخیر به علت کاهش جمعیت و نیز پراکندگی دانش‌آموزان کلیمی در سایر مدارس عام، تعدادی از این مدارس در اختیار آموزش و پرورش و دانش‌آموزان مسلمان قرار گرفته‌اند. در حال حاضر پنج مدرسه اختصاصی آموزش کلیمیان در تهران فعال هستند.

چکیده‌هایی از مبانی اعتقادی دین یهود

سیزده اصول ایمان یهود

۱. خداوند متبارک، موجود (حاضر) و ناظر است.
۲. او واحد و یکتاست.
۳. او جسم ندارد و شباهتی هم به جسم ندارد.
۴. او مقدم بر هر موجود قدیمی در جهان است.
۵. عبادت موجودی به غیر از او جایز نیست.
۶. او از نیت و افکار انسانها آگاه است.
۷. نبوت حضرت موسی سرور ما حقیقت دارد.
۸. حضرت موسی به لحاظ نبوت از دیگر انبیای بنی اسرائیل برتر است.
۹. تورات مقدس از آسمان (از جانب خداوند) وحی شده است.
۱۰. تورات در هیچ زمانی تغییر نیافته و نخواهد یافت.
۱۱. خداوند، شریکان را مجازات خواهد کرد و پاداش و اجر نیکوکاران را خواهد پرداخت.
۱۲. ماشیح پادشاه (منجی جهان) خواهد آمد.
۱۳. مردگان در آینده زنده خواهند شد.

گزیده‌ای از ده فرمان اصلی تورات مقدس

۱. من خداوند خالق تو هستم که تو را از اسارت و بندگی مصر آزاد ساختم.
۲. تو را معبود دیگری جز من نباشد. هیچ تصویری از آنچه در آسمان و یا بر روی زمین و یا در آب است، نساز و آنها را پرستش ننما.
۳. نام خدای خالقت را بیهوده بر زبان نیاور (از آن سوءاستفاده نکن).
۴. روز شنبه را به یاد داشته باش تا آن را مقدس بداری.
۵. پدر و مادرت را احترام بگذار...
۶. قتل نکن.
۷. زنا نکن.
۸. دزدی نکن.
۹. در مورد همנוعت شهادت دروغ نده.
۱۰. چشم طمع به مال و ناموس دیگران نداشته باش ...

الف) تورات :

تورات به معنای شریعت یا قانون و مهمترین قسمت تنخ و متشکل از ۵ سفر (جلد) است:
۱- برشیت (Bereshit - پیدایش) ۲- شموت (Shemot - خروج) ۳- وبقرا (Va-ighra - لاویان) ۴- بمیدبار (Bamid-bar - اعداد) ۵- دواریم (De-varim - تثنیه).
تورات با آفرینش جهان آغاز می‌شود و با مرگ حضرت موسی پایان می‌یابد. همه دستورها و فرمانهایی که یک یهودی موظف به اجرای آنهاست (۶۱۳ فرمان)، از آن نشأت گرفته‌اند.

تورات را حضرت موسی به بنی‌اسرائیل طی ۴۰ سال اقامت در بیابان آموزش داد که دارای ۵۸۴۵ پاسوق (آیه) و ۵۴ پاراشا (بخش) است. نیز هر هفته در روز شنبه و به طور معمول، یک بخش از روی توراتی که بر پوست حیوان حلال گوشت و با دست نوشته شده قرائت می‌شود و بدین وسیله در طول یک سال، یک بار تورات به طور کامل خوانده می‌شود.

ب) نوییم (انبیا)

دومین قسمت از تنخ و شامل ۸ جلد است. نوییم به معنای انبیا و متشکل از نبوت پیامبرانی است که پس از درگذشت حضرت موسی تا اوایل آبادی معبد دوم بیت‌المقدس، در مدتی نزدیک به هزار سال، به هدای و ارشاد مردم براساس دستورات تورات پرداخته‌اند. انبیا یهود ۵۵ تن بوده که ۴۸ نفر آنها مرد و ۷ نفر زن هستند. (انبیای یهود، طبق تفاسیر کتاب مقدس بسیار زیاد بوده‌اند. بیشتر آنها به سبب احراز صفات بارز اخلاقی و عقلانی برای رسیدن به کمال فردی، از جانب خداوند به نبوت رسیده‌اند. ولی این پنجاه و پنج تن که نامشان ثبت شده است. انبیا یهودی بوده‌اند که نبوت آنها نه تنها برای مردم دوره خود بوده بلکه برای سایر نسل‌ها نیز مفید و ضروری بوده است).
کتاب نوییم عبارتند از:

۱- یهوشوع (Ye-ho-shoa - یوشع) : با نبوت یهوشوع و ورود بنی‌اسرائیل به سرزمین مقدس شروع می‌شود و تاریخچه ملت یهود را پس از آن بیان می‌کند.

۲- شوفطیم (Shoftim - داوران) : از رخدادهاي زمان داورانی چون - دوورا (Devora) - ، - گیدعون (Gid-oon) و شیمشون که پس از یهوشوع رهبری مردم را به عهده گرفتند، سخن می‌گوید. دوورا از پیامبران زن یهود است که با ایجاد اتحاد میان بنی‌اسرائیل بر ظالمان وقت قیام کرد و آنها را شکست داد.

۸- (کتاب دوازده گانه) : دارای نبوت ۱۲ تن از پیامبران بنی‌اسرائیل است که به علت کم حجمی آنها در یک جلد گردآوری شده و شامل نبوت‌های هوشع (Ho-sha) ، یوئل (You-el) ، عاموس (A-mos) ، عوودیا (O-va-dia) ، یونا (You-Na - یونس) ، میخا ، ناحوم ، حبقوق (Ha-ba-ghogh) ، صفنیا (Se-Fa-nia) ، حگی (Ha-ga-e) ، زخریا (Za-kha-ria - زکریا) و ملاخی (Ma-La-khi) است.

حبقوق نبی: در حدود ۲۵۰۰ سال قبل می‌زیسته و از پیامبران بنی‌اسرائیل است که آرامگاه او در ایران و شهر تویسرکان از توابع همدان جای دارد.

ملاخي: آخرين پيامبر بني اسراييل است كه در حدود ۲۳۰۰ سال پيش در اوایل آبادي معبد دوم بيت المقدس مي زيسته است. او در نبوتهاي خود به انجام دادن صحيح فرمانهاي الهي و به ياد داشتن و آموزش تورات تأكيد دارد.

(ج) كتوبيم (مكتوبات)

به سومين بخش تنخ گفته مي شود كه شامل ۱۱ كتاب است:

۱- تهيلم يا كتاب مزامير حضرت داوود: داراي فصل و بيشتري آنها از نبوتهاي حضرت داوود است. در نمازهاي يهوديان فضولي از مزامير داوود گنجانده شده كه در ميان كتابهاي تنخ پس از تورات، بيشتري از كتب ديگر مورد مطالعه و علاقه مردم است.

تهيلم تفاوت بارزي با ديگر كتب پيامبران يهوديان دارد. در نوشتار انبيا، اين خداوند است كه به وساطت پيامبران با انسانها سخن مي گويد؛ ولي در مزامير، اين انسانها هستند كه به صورت فردي يا جمعي با خدا سخن مي گویند، گاه با نماز و استغاثه و گاهي با شكرانه و ستايش.

۲-۳-۴- سه كتاب ميشله (جامعه Mish-leh) قوهلت (امثال سليمان Gho-Helet) و شيرهشيريم (سرود سرودها Shir-ha-shirim): از نبوتهاي حضرت سليمان هستند كه وي در دو كتاب اول، بيشتري به نكات اخلاقي و عبرت آموز مي پردازد و در كتاب سوم (شيرهشيريم)، بحثي عرفاني بين بني اسراييل و خداوند بيان مي شود.

۵- كتاب ايوب: برخي آن را نوشته حضرت موسي مي دانند كه از زندگي ايوب، آزمايشها و بحثهاي او و دوستانش درباره علت عذابهايي كه انسان در طول حياتش متحمل مي شود، سخن مي گوید.

۶- كتاب روت: گرايش يك زن بت پرست (روت) به راه خداوند و پايداري او را در اين مسير توضيح مي دهد. اين زن با ايماني راسخ مشكلات را تحمل مي كند و سرانجام از روت، خاندان داوود پديد مي آيد.

۷- اخا (E-kha- مرثي يرميا): پيش بيني و مرثي يرمياي نبي در مورد خرابي معبد اول بيت المقدس است كه در شب و روز نهم ماه عبري او خوانده مي شود.

۸- كتاب استر (Ester) يا مگيلت استر (Megilat Ester): از زندگي يهوديان در ايران و زمان پادشاهي خشايارشا (حدود ۲۴۰۰ سال پيش) همراه با توطئه هامان - نخست وزير وقت - عليه يهوديان سخن مي گوید. اين كتاب با عنوان مگيلاي استر، طي مراسمي در شب و روز چهاردهم ادار (جشن پوريم) خوانده مي شود. آرامگاه استر و مردخاي در ايران و در شهر همدان جاي دارد.

۹- كتاب دانيئل (Da-Ni-El- دانيال نبي): از پيش بيني هاي دانيال، نبوتهاي او به هنگام اسارت يهوديان در بابل و شكست حكومت بابل به دست داريوش (پادشاه ايران) تشكيل شده است. آرامگاه دانيال نبي در شهر شوش استان خوزستان ايران قرار دارد.

۱۰- كتاب عزرا- نحما (Ezra-Nehem-Ya): به ذكر اعمال اين دو پيامبر در ارشاد مردم و بازگشت يهوديان به ياري كورش به سرزمين مقدس و ساخت معبد دوم بيت المقدس به مدد كورش و داريوش دوم كه هر دو از پادشاهان ايران بودند، مي پردازد.

۱۱- كتاب ديوره هياميم (Divreh - Ha- Yamim - تواريخ ايام): شجره نامه بني اسراييل را از حضرت آدم تا اوایل آبادي معبد دوم بيت المقدس دربردارد و برخي از وقايع زمان پادشاهان را نيز شرح داده است.

تلمود (تورات شفاهي)

از زمان نزول تورات به حضرت موسی همراه با فرامین مختلف بیان شده در متن تورات، نحوه اجرای آن دستورات و سنت‌ها، به صورت شفاهی به بنی‌اسرائیل توسط آن حضرت آموزش داده شد که تورات شفاهی یا هلاخا نام گرفت. زیرا در بسیاری از موارد، خداوند در تورات - کتبی - دستوری می‌دهد، اما نحوه انجام دادن آن را به طور صریح بیان نمی‌کند. مثلاً در تورات گفته می‌شود: همانطور که به تو دستور دادم ذبح کن ... اما چگونگی انجام ذبح، شرایط فرد ذابح، محل ذبح و ... به وضوح بیان نمی‌شود. نحوه صحیح اجرای دستورات خداوند را حضرت موسی طی چهل سال به بنی‌اسرائیل آموزش داد که این آموزه‌ها به صورت شفاهی، سینه به سینه از استاد به شاگرد یا از پدر به فرزند منتقل می‌گردید تا اینکه پس از ویرانی معبد دوم بیت‌المقدس و پراکندگی یهودیان و سختی در این نحوه آموزش در حدود ۱۸۰۰ سال پیش تورات شفاهی توسط دانشمندی بزرگ ربی یهودا هناسی با همکاری بسیاری از علمای زمانه در شش جلد شامل ۶۳ رساله به نام میشنا جمع آوری گردید. میشنا طوری تنظیم نشده بود که بتواند به تمام پرسش‌های عامه مردم درباره قوانین دین یهود پاسخ قطعی بدهد، بلکه برای آن تدوین شد تا کمکی جهت دانشمندان یهود به هنگام تصمیم‌گیری و صدور فتوا درباره یک مسئله دینی باشد.

این مجموعه، قوانین و نتیجه بحث‌های دانشمندان را به صورت کوتاه، مختصر، مفید و بدون ذکر استدلال و اثبات آنها بیان می‌کند. بنابراین به زودی پس از تدوین میشنا، گردآوری تفسیرهایی که حاوی توضیح مطالب میشنا و اثبات قوانین آن با استفاده از آیات توراتی کتبی بودند، در دانشگاه‌های دینی آن زمان شروع شد و سرانجام، کتابی به نام گمارا - Gemara (مکمل) در دسترس دانش‌پژوهان قرار گرفت. مؤلفان گمارا را امورا (E-mora - توضیح دهنده یا مفسر) می‌گویند.

به مجموعه میشنا و گمارا، تلمود گفته می‌شود که به معنای آموزش و تعلیم است. دو نوع تلمود وجود دارد: ۱ - تلمود یروشلمی (Ye-Ro-Shalmi - اورشلیمی) که در مدتی کمتر از ۱۰۰ سال پس از تدوین میشنا در بیت‌المقدس (اورشلیم) تدوین شد.

۲- تلمود بابلی (Ba-Beli) که نزدیک دو قرن پس از تلمود یروشلمی و در حدود ۱۵۰۰ سال پیش (۴۲۶۰ عبری) راو آشه (Rav-A-she) و راوینا در ۳۷ جلد در بابل و ایران گردآوری و تألیف کردند. تلمود بابلی مفصل‌تر و در بحث‌ها، غنی‌تر از تلمود یروشلمی است، بنابراین بیشتر مورد مطالعه قرار می‌گیرد. با تألیف تلمود، مطالب توراتی شفاهی که از زمان حضرت موسی، پیامبران و رهبران مذهبی یهود، آن را از نسلی به نسل دیگر منتقل کرده بودند، تدوین گشت و احتمال نابودی و فراموش شدن آنها از میان رفت.

شولحان عاروخ

پس از کتابت تلمود، تفسیرات و توضیحات مختلفی بر آن نوشته شده است. با توجه به مفصل بودن تلمود، دانشمندانی به جمع آوری قوانین و شرعیات به صورت خلاصه و بدون ذکر اثبات پرداخته اند که در این میان کتاب شولحان عاروخ با توجه به اینکه همه قوانین در آن به شکلی ساده و قابل فهم برای عامه مردم در حدود ۴۰۰ سال پیش تنظیم گردیده است ویژگی خاصی دارد.

شولحان عاروخ را می‌توان کتاب توضیح‌المسائل یا آیین نامه مذهبی دانست که هر فرد با دانستن زبان عبری می‌تواند به آن مراجعه کند و به آسانی، موضوع مورد نظر و پاسخ پرسش خود را بیابد. شولحان عاروخ از ۴ قسمت یا جلد تشکیل شده است:

۱. قوانین مربوط به امور روزمره، بهداشت، دعاها، مختلف، نمازهای روزانه، روز مقدس شنبه (شبات) و دیگر اعیاد و روزه‌های مذهبی .
۲. قوانین مربوط به ذبح شرعی، حلال و حرام خوراکیها (کشروت)، صدقه دادن، طهارت، بیماران و پزشکان، عزاداری و
۳. قوانین مربوط به ازدواج و طلاق و شرایط آنها.
۴. قوانین مربوط به خرید و فروش، امانتها، امور مالی و دادگاه ها.

معرفی منابع تحقیق در فرهنگ یهود

از مهمترین فعالیت‌های کمیته فرهنگی انجمن کلیمیان، پاسخگویی به مراجعین محقق درباره فرهنگ و آیین یهود است، علیرغم تلاش این کمیته، تاکنون انتشار کتابی درباره کلیات دین و فرهنگ و احکام یهود از سوی انجمن کلیمیان که متناسب با نیازهای جامعه امروزی ایران باشد، میسر نگشته است و پاسخ‌های شفاهی و موردی، زحمت پژوهشگران این عرصه را دو چندان کرده است.

دو مرجع اصلی یهود، اول تورات و مجموعه کتب انبیای یهود است که در ایران به نام عهد عتیق در بخش اول کتاب مقدس توسط هموطنان مسیحی به فارسی ترجمه و اکنون در بازار نشر موجود است. دوم، تلمود است که هیچگاه به طور کامل به فارسی ترجمه نشده اما ترجمه انگلیسی آن برای مطالعه در کتابخانه مرکزی انجمن موجود است. علاوه بر آن، دایره المعارف عظیم جودائیکا (فرهنگنامه یهود) نیز به زبان انگلیسی برای پژوهشگران در این کتابخانه در دسترس است. کتاب‌های فرهنگ و بینش یهود دوره دبیرستان نیز گزیده‌ای از مباحث دینی را در بر دارد که از انتشارات این انجمن است.

خوشبختانه، در بازار نشر، کتب متعددی درباره ادیان و از جمله تاریخ و فرهنگ یهود منتشر شده است که فهرست گزیده‌ای از آنها در ادامه خواهد آمد. لازم به توضیح است که معرفی این کتاب‌ها، به معنای تایید و موافقت با کلیه مندرجات آنها از سوی انجمن یا جامعه کلیمیان نخواهد بود.

۱- نردبانی به آسمان (نیایشگاه در تاریخ و فلسفه یهود)	شیرین‌دخت دقیقیان	ویدا
۲- آشنایی با ادیان بزرگ	حسین توفیقی	سمت
۳- اخلاق در شش دین جهان	کلایتون - محمد حسین وقار	اطلاعات
۴- تاریخ جامع ادیان	جان ناس - علی اصغر حکمت	آموزش انقلاب اسلامی
۵- رساله در تاریخ ادیان	میرچا الیاده - جلال ستاری	سروش
۶- دین شناسی تطبیقی	کدارنات تیواری - سید ابوطالب فناپی	محسن

سمت	کدارناث تیواری - مرضیه «لوئیزا» شنکائی	۷- دین شناسی تطبیقی
مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب ادیان قم	جولیوس کرنیستون - حسین توفیقی	۸- انتظار مسیحا در آیین یهود
فرا روان	شیوا(منصوره) کاویانی	۹- آیین قبالا (عرفان یهود)
معانی	عهده شیرازی	۱۰- سیفر مشترک
دفتر نشر فرهنگ اسلامی	ژیل کپل - عباس آگاهی	۱۱- اراده خداوند
ی	میشل مالرب - مهران توکلی	۱۲- انسان و ادیان
سروش	مرضیه شنکائی	۱۳- بررسی تطبیقی اسمای الهی
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	نینیان اسمارت - ابوالفضل محمودی	۱۴- سه سنت فلسفی (هندي، چيني و يهودي)
اطلاعات	محمد حمید یزدان پرست لاریجانی	۱۵- داستان پیامبران در تورات ، تلمود ، انجیل و قرآن
	مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب -قم	۱۶- فصلنامه هفت آسمان
مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب - قم ۱۳۸۵	الن آنترمن - رضا فرزین	۱۷- باورها و آیین های یهودی
انتشارات حکمت و فلسفه ایران	ایزیدور اپستاین	۱۸- یهودیت
انتشارات اساطیر		۱۹- گنجینه ای از تلمود
مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب قم	آدین اشتاین سالتز	۲۰- سیری در تلمود
انتشارات نیلوفر ۱۳۸۵	گرشوم شولم - فریدالدین رادمهر	۲۱- جریانات بزرگ در عرفان یهود
1339	دکتر حبیب لوی	۲۲- کتاب تاریخ یهود ایران